

Utbildningsinspektion i Ramsjö och Vittinge skolor

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

	Antal barn/elever/studerande
Ramsjö skola F-5	77
Fritidshemmet Ramsjö skola	45
Morgongåva förskola	55
Vittinge skola F-5	58

Ramsjö skola ligger i Morgongåva, ca 4 km öster om Heby centralort. I granskningen av Ramsjö skola har också fritidshemmet ingått. Skolan har elever från förskoleklass och upp till och med årskurs 3. I anslutning till skolan ligger Morgongåva förskola med 55 barn fördelade på tre avdelningar. Vittinge skola är belägen några km från Morgongåva. Även Vittinge skola tar emot elever från förskoleklass och upp till årskurs 3. De fyra verksamheterna har alla samma biträdande rektor som svarar för ledning av personal och i övrigt har ett visst ansvar för verksamheterna delegerat från rektor. Verksamheten på Morgongåva förskola beskrivs i ett eget kapitel nedan.

Genomförandet av inspektionen i Ramsjö och Vittinge skolor

Skolverket sände den 24 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Ramsjö och Vittinge skolor samt Morgongåva förskola har bestått av undervisningsråden Gudrun Rendling, Tomas Johansson och experten Hans Olof Hanselid. Besök i Ramsjö och Vittinge skolor och Morgongåva förskola genomfördes den 2 mars 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Ramsjö och Vittinge skolor samt Morgongåva förskola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Ramsjö och Vittinge skolor samt Morgongåva förskola genomfördes formella intervjuer med rektor, biträdande rektor, personal, elever samt föräldrar. Lektioner och verksamheter besöktes. Under besöken fördes också informella samtal med personal, elever, föräldrar och resursassistenter.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Eleverna i Ramsjö och Vittinge skolor har klassråd regelbundet. Sedan en tid tillbaka finns också elevråd på skolorna, där elever från alla klasser är representerade. Eftersom eleverna är unga och elevrådsformen ny, har personalen hjälpt till med att utforma dagordning och att leda mötet, men tanken är att eleverna själva skall kunna ta över dessa uppgifter som ett led i att lära sig demokratiska arbetsformer. Inspektörerna konstaterar att det i dagsläget är svårt att bedöma om eleverna har tillägnat sig grundläggande demokratiska värderingar, men att skolorna arbetar i den riktningen.

Av vad som framkommit i intervjuer på alla nivåer tar eleverna i Vittinge skola ansvar för miljön på skolan. Inspektörerna kan konstatera att det inte förekommer något klotter eller annan skadegörelse på skolan. Eleverna tar också ansvar för sitt lärande och är delaktiga i planeringen av sina uppgifter. Eleverna stämmer veckovis av hur arbetsuppgifterna utförts under veckan och om målen uppnåtts.

Enligt samstämmiga uppgifter från elever, föräldrar, personal och biträdande rektor respekterar eleverna i Vittinge skola varandra. Biträdande rektor, personalen och eleverna uppger att det inte förekommer någon kränkande behandling. De framför också att eleverna inte skulle tolerera att någon blir utsatt för kränkningar. Föräldrarna däremot framför att de uppfattat att det vid enstaka tillfällen förekommit mobbning, men att det hanterats av personalen. Elever och föräldrar uppger samstämmigt att eleverna är trygga och att de tycker att det är roligt att gå i skolan.

I Ramsjö skola uppges i intervjuer på alla nivåer att det förekommer kränkningar på skolan. Språkbruket är inte alltid acceptabelt och det förekommer skadegörelse t.ex. i form av klotter. Flera elever ger uttryck för att de inte känner sig trygga i skolan. Inspektörernas intryck är att alla elever inte alltid respekterar vare sig varandra eller lärarna. På fritidshemmet har situationen varit särskilt märkbar och det har bl.a. lett till att en elev inte kan delta i fritidshemsverksamheten utan har en annan form av skolbarnsomsorg. Några föräldrar uppger att de regelbundet besöker skolan för att genom sin närvaro kunna bidra till ett lugnare klimat. Biträdande rektor och personal i Ramsjö skola uppger att de arbetar aktivt mot alla former av kränkande behandling och att de är medvetna

om problemen med arbetsmiljön. Skolverkets inspektörer bedömer dock att arbetet hittills inte kan anses ha gett önskat resultat avseende elevernas normer och värden. Skolverkets inspektörer vill trots detta ändå framhålla att de elever som inspektörerna mött varit öppna, glada och frimodiga och i de flesta fall visar hänsyn till sina kamrater och lärare samt välkomnar besökare till skolan.

Sammanfattningsvis är skolornas resultat avseende elevernas grundläggande demokratiska värderingar svårbedömt, då eleverna inte är vana att arbeta i demokratiska fora. Resultaten avseende normer och värden i övrigt är mycket bra i Vittinge skola. När det gäller Ramsjö skola måste skolan arbeta ännu mer aktivt med värdegrundsfrågorna och använda sig av ett systematiskt tillvägagångssätt för att komma till rätta med problemen. Föräldrar och elever måste ges möjlighet att delta aktivt i arbetet med värdegrunden för att förankra den på skolan.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Eleverna i både Ramsjö och Vittinge skolor använder sig av Skolverkets nationella diagnostest för årskurs 2 i arbetet med elevernas utveckling och lärande. I Vittinge skola används också det s.k. LUS-systemet för att utvärdera elevernas läsutveckling.

Ramsjö och Vittinge skolor har tillgång till en speciallärare, som arbetar halvtid på vardera skolan. Specialläraren gör kontinuerliga uppföljningar av elevernas resultat, främst i svenska. Hon samarbetar också med ansvarig lärare för eleven om ev. behov av stöd och samlar information som är väsentlig för att kunna följa barnens utveckling i skolan. På det sättet fångas tidigt elevers ev. stödbehov upp och insatser kan ske snabbt. Det förbättrar elevernas resultat på sikt enligt biträdande rektor och personalen. Uppföljningarna sker terminsvis genom s.k. H4-test, som prövar elevens läshastighet och genom andra återkommande tester och prov. Specialläraren dokumenterar alla elevers resultat på testerna och kan visa hur elevens utveckling ser ut över tid. Av diagram som specialläraren visar framgår att flertalet elever har en positiv kunskapsutveckling.

Eleverna i Vittinge skola har tid avsatt för att planera sitt lärande tillsammans med personalen och får då kunskap om de mål de skall uppnå. Eleverna tycker att de lär sig mycket och att de kan se resultat av det t.ex. vid de veckovisa utvärderingarna liksom vid utvecklingssamtalen.

Även i Ramsjö skola anser majoriteten av de tillfrågade eleverna att de lär sig mycket i skolan. Föräldrarna delar den uppfattningen med vissa undantag. Några föräldrar påtalar att arbetsmiljön på skolan kan ha påverkat elevernas möjligheter att nå önskade kunskapsresultat i negativ riktning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Ramsjö och Vittinge skolors kunskapsresultat är goda i den meningen att det regelbundet sker utvärderingar och avstämningar som visar på en positiv kunskapsutveckling hos eleverna. Avstämningarna leder också till tidiga stödsatser där så behövs.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Som tidigare angetts har eleverna på Vittinge och Ramsjö skolor klassmöten regelbundet och elevrådsträffar. På klassmötena diskuteras frågor av intresse för klassen såsom klassresor och liknande. Där diskuteras också om en fråga skall hänskjutas till elevrådet. Elevråden är nybildade under våren och har vid inspektionens genomförande endast haft ett möte på vardera skolan. Eleverna uppger att de är lite osäkra på hur deras uppdrag ser ut och hur mötena skall gå till. De känner dock att de får stöd av lärarna i det elevdemokratiska arbetet.

På båda skolorna hålls regelbundet föräldramöten i klasserna samt föräldraråd för hela skolan. I Vittinge skola inbjuds föräldrarna också terminsvis till s.k. pedagogiska caféer, där personalen informerar om olika pedagogiska frågor.

I södra rektorsområdet finns en ”handlingsplan mot mobbning” som håller på att revideras. Programmet är gemensamt för alla verksamheter inom rektorsområdet. Biträdande rektor uppger att handlingsplanen inte känns aktuell i Vittinge skola och heller inte används när en kränkningssituation uppstår. Däremot griper personalen in omedelbart och föräldrar kontaktas. Samtal sker med både den som känner sig kränkt och den som utpekats som kränkande. Enligt samstämmiga uppgifter från biträdande rektor, personal och elever uppstår dock mycket sällan kränkningar på skolan. Eleverna upplever sig vara trygga. På skolan finns ett rastvaktssystem som fungerar väl. Eleverna har inga svårigheter att söka upp någon vuxen om problem skulle uppstå. Personalen på Vittinge skola arbetar just nu med värdegrundsfrågor i fokus. Personalen utarbetar ett dokument som skall visa vad alla på skolan gemensamt skall stå för. Elever och föräldrar skall få arbeta vidare med utkastet för att förankra skolans värdegrund hos alla.

I Ramsjö skola uppges i intervjuer på alla nivåer att det förekommer kränkningar i skolan liksom på fritidshemmet, både verbalt och på annat sätt. Flera elever uppfattar att deras arbetsmiljö inte är bra och att de inte känner sig helt trygga i skolan. Föräldrar uppger att de tidvis har gjort upp scheman sinsemellan för att varje dag kunna vara i skolan och förhindra olika former av kränkningar mellan eleverna och av eleverna mot personal. Enligt biträdande rektor används handlingsplanen mot mobbning inte på skolan, men personalen arbetar aktivt mot

kränkningar. Det finns dock inte någon styrande gemensam rutin för arbetet, utan de anställda på skola och fritidshem arbetar var och en på sitt sätt både avseende både det förebyggande arbetet och när en kränkning uppstår. Någon uppföljning eller utvärdering av arbetet sker inte heller. Som i alla skolor i det södra rektorsområdet fokuseras nu på värdegrundsfrågor och personalen på Ramsjö skola har nyligen haft en studiedag i ämnet.

På fritidshemmet vid Ramsjö skola var vid tiden för inspektionstillfället endast en i den tjänstgörande personalen fast anställd och hon hade sin huvudsakliga tjänstgöring i förskoleklassen. Av de övriga hade ingen anställning längre än två månader framåt. Ingen av de tidsbegränsat anställda hade utbildning adekvat för verksamheten. Föräldrarna framför att de är oroad för situationen på fritidshemmet. Det har flera gånger uppstått incidenter med barn som följt med andra kamrater hem utan att föräldrarna meddelats eller lämnat sitt tillstånd. Vidare har barn lämnats utan tillsyn varvid personalen inte kunnat redogöra för var på fritidshemmet eller skolgården barnet befunnit sig när föräldrar frågat. Vikarier presenterar sig inte och föräldrarna vet inte alltid vem som hör till personalen eller är besökare där. Föräldrarna uppger också att de flera gånger fått gripa in och lösa problem där barnen hamnat i tvist eller på annat sätt trösta ledsna barn. Personalen framför att de är medvetna om problemen och försöker arbeta så gott det går för att ha en bra verksamhet för barnen. De säger vidare att det är svårt att ta ansvar för en verksamhet där de flesta vet att de inte kommer att vara kvar mer än en mycket kort tid och där det inte finns någon som kan stå för kontinuitet i personalgruppen. Personalen anser också att barngruppen är för stor för att kunna ha en fungerande tillsyn. Flera bland de tillsvidareanställda är långtidssjukskrivna och det gör att vikariatet endast kan löpa för kortare tid, med eventuell möjlighet till förlängning. Personal och föräldrar menar att allt detta samverkar till en dålig arbetsmiljö för både elever och personal. Eleverna framför att de trivs med personalen men att personerna byts ut för ofta. Inspektörerna bedömer att arbetsmiljön på fritidshemmet inte är acceptabel. Skolan skall snarast vidta åtgärder för att förbättra rutinerna för tillsynen så att föräldrarna kan vara trygga när barnen vistas på fritidshemmet. En långsiktig planering av personalförsörjning måste ske. Personalen måste förbättra arbetet mot kränkande behandling och skolledningen måste ta ansvar för att rutiner finns för att motverka kränkande behandling samt stötta personalen i arbetet mot kränkningar.

Skolorna erbjuder elevhälsovård genom elevvårdsteamet som är gemensamt för det södra området. Detta innebär att eleverna har tillgång till skolsköterska, skolpsykolog, skolläkare, skolkurator samt socialpedagog. Teamet har regelbundna möten med rektorn då strukturella frågor diskuteras. Enskilda ärenden diskuteras regelbundet med skolans biträdande rektor. Teamet arbetar både förebyggande och med enskilda elevers problematik. Biträdande rektor anser att skolsköterskan i högre utsträckning borde finnas ute på skolorna. Idag satsas mest på förebyggande hälsovård och hälsokontroller, men det finns också behov av en på skolan närvarande skolsköterska för vård av elevers mindre skador och rådgivning till eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att delaktighet och samverkan med elever och barn är av god kvalitet i båda skolorna. Skolverkets inspektörer bedömer vidare att arbetsmiljön har god kvalitet i Vittinge skola. Skolan bör

dock fastställa rutiner för arbetet mot kränkande behandling, eller använda sig av dem som redan finns. Föräldrar och elever skall ges möjlighet att medverka i utformningen av rutinerna för att kunna förankra dessa på skolan. Arbetsmiljön i Ramsjö skola och fritidshem är inte acceptabel. Skolan måste förbättra både det förebyggande arbetet mot kränkande behandling som att utveckla gemensamma rutiner för hur kränkningar skall hanteras. På fritidshemmet måste rutinerna för tillsyn av barnen och introduktion av vikarier förbättras så att föräldrar och elever kan känna sig trygga på fritidshemmet. Arbetet mot kränkande behandling måste förbättras både avseende det förebyggande arbetet såväl som när kränkningar uppstår. Skolan måste ha en långsiktig plan för bemanningen på fritidshemmet så att det finns en kontinuitet bland personalen.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

På Ramsjö och Vittinge skolor används inte de lokalt bearbetade kursplanemålen, eftersom de tar sikte på årskurs 5 och är inte anpassade för de yngre eleverna. Personalen har försökt bryta ned målen ytterligare och eleverna och föräldrarna i Vittinge skola känner till dessa och de får del av dem dels regelbundet i arbetsplaneringen, dels på utvecklingssamtalen. Även läroplansmålen är till viss del kända. På Ramsjö skola säger några elever och föräldrar att de känner till mål för undervisningen, andra uppger att de inte fått sådan information.

Både Ramsjö och Vittinge skolor använder sig av den i södra rektorsområdet beslutade fördelningen av den garanterade undervisningstiden och följer därmed timplanen i alla ämnen. På Vittinge skola arbetar personalen ibland tematiskt och ämnesövergripande med eleverna i flera eller alla klasser på skolan, men personalen bevakar att timplanen följs.

Personalen i Vittinge skola har arbetslagsträff varannan vecka och på kvällstid för att hela arbetslaget, inklusive fritidshemspersonalen, skall kunna delta. Eventuella stödbehov diskuteras varje gång. Biträdande rektor brukar närvara. På träffarna diskuteras bl.a. pedagogiska frågor och planeras verksamheten och eventuella gemensamma aktiviteter i undervisningen.

I Ramsjö skola hålls också regelbundet enhetsträffar för planering av verksamheten. Biträdande rektor och personalen framför att det är svårt att få ihop hela arbetslaget i samarbete, man strävar ofta åt olika håll. Alla är överens om att det skulle gagna helheten om de olika verksamheterna (fritidshemmet, förskoleklassen och grundskolan) kunde arbeta ihop över gränserna, men hittills har inte ett sådant samarbete fungerat. Det har fått till konsekvens att skolan inte har någon

samsyn vare sig i pedagogiska frågor eller när det gäller t.ex. arbetet mot kränkande behandling. Biträdande rektor och personalen fokuserar nu på att få ett bättre samarbete och en gemensam hållning i skolan.

Elever som är i behov av särskilt stöd uppmärksammas snabbt på både Ramsjö och Vittinge skolor. Det finns väl fungerande rutiner i form av en handlingsplan för elevvårdsarbetet i det södra rektorsområdet. Personalen på respektive skola och biträdande rektor sammanträder regelbundet och då finns möjlighet att diskutera elevvårdsfrågor. I första hand försöker personalen lösa frågan inom gruppen och med stöd av varandra. Om det inte fungerar, förs ärendet till elevvårdsteamet, som består av biträdande rektor, ansvarig lärare samt elevvårdspersonal. Därefter hålls elevvårdskonferens och då upprättas vid behov åtgärdsprogram tillsammans med vårdnadshavare och elev. Alla elever med stödinsatser har upprättade åtgärdsprogram. För de elever som har ett känt stödbehov finns resurser avsatta i budgeten för att finansiera eventuella stödåtgärder. För stödbehov som uppkommer under terminen måste biträdande rektor äska medel utöver budget. Det sker via rektor till sociala nämnden, som då kan besluta om att tilldela ytterligare resurser för den enskilda eleven. Denna stödresurs kan enbart utgöras av resursassistent, vilket inte alltid behöver vara den pedagogiskt bästa lösningen för eleven. Skolverkets inspektörer bedömer att formerna för resursfördelningen avseende stöd utöver budget inte alltid utfaller i enlighet med elevens behov.

Trots det goda arbetet med väl fungerande rutiner för identifiering av stödbehov har det framkommit i inspektionen att det finns och har funnits elever som varit i behov av särskilt stöd på Ramsjö skola, men som inte fått sitt stödbehov tillgodosett. Biträdande rektor är nytillträdd och förklarar att han därför inte hunnit vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkra stödet till i första hand en elev. Biträdande rektor påpekar också att man just nu prövar olika andra åtgärder inom både personal- och elevgruppen för att komma tillrätta med problemen. Det pågår alltså ett aktivt arbete kring de särskilda stödbehoven.

Inspektionen har visat att det finns ett arbete av god kvalitet avseende identifiering av stödbehov och elevvårdsarbete. Utbildningsinspektörerna bedömer däremot att det inte är acceptabelt att utforma stöd på ett så ensidigt sätt som görs i de fall extra resurser måste äskas från sociala nämnden.

I Vittinge skola sker ofta samarbete mellan eleverna i de olika klasserna och man arbetar tematiskt och ämnesövergripande. När eleverna arbetar med läsning är de nivågrupperade över klassgränserna och läser i mindre grupper. Även i matematik arbetar eleverna ibland i mindre grupper. Under inspektörernas besök arbetade alla klasser med eget undervisningsmaterial, bl.a. framställde eleverna egna sagoböcker. Olika arbetssätt användes. I ena fallet utformades böckerna med hjälp av dator och inscannade teckningar, i det andra framställde eleverna böckerna med hjälp av teckningar och texter som plastats in. Inspektörerna vill framhålla skolans sätt att ta hjälp av olika tekniker och moderna hjälpmedel i undervisningen.

I Ramsjö skola samarbetar inte lärarna i lika stor utsträckning. Personalen uppger att de arbetar med olika inriktning och att det ibland kan vara svårt att förena arbetssätten. Föräldrarnas åsikter om huruvida deras barn får god undervisning och trivs i skolan varierar i hög grad. Inspektörerna bedömer att en konse-

kvens av de olika förhållningssätten skulle kunna vara att det pedagogiska arbetet blir av skiftande kvalitet, något som också biträdande rektor och föräldrar bekräftar. Inspektörernas intryck vid inspektionsbesöket på Ramsjö skola är att undervisningen var varierad och att eleverna visade prov på att kunna arbeta både självständigt och i grupp. Enligt läroplanen är det dock av stor vikt att skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer, vilket är en förutsättning för elevers och föräldrars möjligheter till inflytande och påverkan. I en målstyrd verksamhet är samverkan mellan personalen väsentlig för att kunna stödja elevernas utveckling och lärande. Sådant samarbete bör ske både avseende arbets- och förhållningssätt såväl som mellan olika verksamheter som förskoleklass, grundskola och fritidshem.

På Ramsjö och Vittinge skolor hålls utvecklingssamtal en gång per termin. Utvecklingssamtalen förbereds genom att både föräldrar och elever får fylla i en blankett där man anger synpunkter och tankar om elevens utveckling. Elever och föräldrar upplever att de får god information om barnets utveckling, både socialt och kunskapsmässigt.

Som angetts under avsnittet om kunskapsresultat har skolorna olika former av tester och diagnoser, särskilt i svenska och matematik. Testerna utförs oftast med hjälp av specialläraren. Skolorna använder sig också av det nationella diagnostestet i åk 2. I Ramsjö skola utnyttjar några av lärarna utvecklingsinstrumentet "Jag kan", där eleverna tillsammans med läraren kan utvärdera sitt arbete. Inspektörerna bedömer att skolorna har arbete av god kvalitet avseende utvärdering och bedömning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det pedagogiska arbetet och undervisningen i Vittinge skola är av god kvalitet. Inspektörerna bedömer att det pedagogiska arbetet och undervisningen på Ramsjö skola bör förbättras så att gemensamma förhållningssätt utvecklas i syfte att säkerställa en likvärdig pedagogisk kvalitet i enlighet med läroplansmålen.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Skollagstiftningen tilldelar rektorn en central roll för ledningen av den pedagogiska verksamheten. Rektor har också ett stort ansvar för att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är tydligt utpekade i både skollagen och läroplanen.

Det finns en gemensam rektor för hela södra rektorsområdet, där Ramsjö och Vittinge skolor samt Heby skola F-9, Enåkers skola F-5, Huddunge skola F-5, Morgongåva skola 4-9 samt ett antal förskolor och fritidshem ingår. Den direk-

ta ledningen på Ramsjö och Vittinge skolor samt Morgongåva och Ösbylunds förskolor utövas av en biträdande rektor. I den biträdande rektorns arbetsuppgifter ingår att vara chef för personalen på skolorna och förskolorna, medan alla uppgifter som tillhör rektorsfunktionen formellt sett åvilar skolans rektor. Biträdande rektor ska också bistå rektor i arbetet med att driva pedagogisk utveckling på skolorna. Den biträdande rektor är också ansvarig för Morgongåva förskola.

Rektorsorganisationen med en rektor och en biträdande rektor upplevs problematisk av rektor, den biträdande rektor, personalen och föräldrarna. Personalen upplever att rektor inte är pedagogisk ledare på skolorna och inte heller förtrogen med den dagliga verksamheten, vilket däremot den biträdande rektor upplevs vara. Eftersom rektor inte kan vara med på alla möten på alla skolor leder det till att den biträdande rektor ibland tar beslut exempelvis om särskilt stöd, som han inte har rätt till. Vidare är det den biträdande rektor som leder elevvårdskonferenserna och rektor deltar nästan aldrig i dessa möten.

Inspektörerna konstaterar att kommunen inte erbjuder skolans rektor rimliga förutsättningar för att fullgöra sitt uppdrag. Att som rektor vara pedagogisk ledare och förtrogen med den dagliga verksamheten på Ramsjö och Vittinge skolor kan svårligen förenas med att dessutom fullgöra samma funktion på ytterligare fyra skolor samt ett antal förskolor och fritidshem. Rektorsfunktionerna kommer därmed i stor utsträckning att vila på biträdande rektor. Biträdande rektor för Ramsjö och Vittinge skolor är relativt nyanställd och har inte någon tidigare rektorserfarenhet. Biträdande rektor uppger, vilket också bekräftas i intervjuer med andra biträdande rektorer i kommunen, att det inte sker någon introduktionsutbildning för de biträdande rektorerna när de tillträder sina tjänster. Biträdande rektor på Ramsjö och Vittinge uppger att han vid inspektionstillfället inte har erforderlig kunskap om de författningar som styr verksamheterna och inte heller fått information om de ekonomiska system som kommunen använder sig av för budget och bokslut. Han har därmed inte möjlighet att säkerställa enskild elevs rätt eller ha full kännedom om de ekonomiska resurser han har att använda sig av i verksamheten. Biträdande rektor bedömer att de särskilda förhållanden som råder på Ramsjö skola kräver en högre grad av närvaro än vad som är möjligt att kombinera med ett gott ledarskap även för Vittinge skola och Morgongåva förskola. Personalen på Ramsjö skola och Morgongåva förskola uppfattar att det är biträdande rektor som är deras pedagogiska ledare och att han är väl förtrogen med verksamheten. Personalen på Vittinge skola framför att de anser att det är biträdande rektor som skall vara deras pedagogiska ledare, men att de i stor utsträckning själva får ansvara för den pedagogiska utvecklingen på skolan. Personal och föräldrar uppger samstämmigt i intervjuerna att de är nöjda med biträdande rektors arbete, men oroar sig för att omfattningen av biträdande rektors uppgifter är sådan att alla verksamheter inte får den tid som krävs av honom. Inspektörerna bedömer därmed att kommunen inte heller gett biträdande rektor förutsättningar för att leda verksamheten på Ramsjö och Vittinge skolor samt Morgongåva förskola.

Inspektörerna konstaterar att den biträdande rektor för Ramsjö och Vittinge skolor till stor del tar ansvar för de rektorsfunktioner som beskrivs i läroplanen. Detta är inte i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna, av vilka det framgår att det är skolans rektor som skall bära detta ansvar. Det delade ledar-

skapet gör att det blir otydligt för föräldrar, elever och personal vem som egentligen fullgör rektors uppgifter. Vidare måste den som utövar rektorsfunktionen och verksamhetsansvaret också få förutsättningar för att göra det på ett sätt som garanterar elevernas utbildning och rättssäkerhet.

Inspektörerna bedömer också att skolan inte uppfyller grundskoleförordningens krav på att rektor skall besluta om särskilt stöd samt delta i elevvårdskonferensen och att delegationsbeslut inte återrapporteras i den omfattning som kommunallagen kräver.

Enligt rektor finns ett antal olika planer som tillsammans utgör den lokala arbetsplanen för skolorna. Något enhetligt dokument där alla målen är samlade finns inte. Arbetsplanen har inte utvärderats i sin helhet, möjligen har några av de ingående dokumenten utvärderats separat på rektorsnivå inom det södra rektorsområdet. Biträdande rektorn och personalen på Ramsjö och Vittinge skolor uppfattar att det inte finns någon lokal arbetsplan alls. Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör utveckla den lokala arbetsplanen i enlighet med bestämmelserna.

Varje skola skall årligen upprätta en kvalitetsredovisning. Den skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. Skolverkets inspektörer har inte erhållit några dokument som skulle kunna utgöra skolornas kvalitetsredovisningar, utan endast kvalitetsredovisning för det södra rektorsområdet. Inspektörerna gör därför bedömningen att skolornas arbete med kvalitetsredovisningar inte är acceptabelt och att sådana skall upprättas.

Vid inspektionen har också framkommit att personalen och föräldrarna inte känner till vilka politiska organ som är styrelse för utbildningen. Det är av vikt för elevernas rättssäkerhet att både föräldrar och personal vet vem som är ansvarig för besluten om utbildningen. Inspektörerna bedömer därför att informationen om kommunens organisation i detta hänseende bör förbättras.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att kraven i skolförfattningarna inte uppfylls avseende Ramsjö och Vittinge skolors rektorsorganisation, skolornas rutiner för beslutsfattande och återrapportering av delegationsbeslut samt skolornas kvalitetsredovisningar. Skolorna bör vidare utveckla arbetet med den lokala arbetsplanen samt förbättra informationen till personal och föräldrar om ledningen för utbildningen.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Både Vittinge och Ramsjö skolor är relativt små och är belägna på så sätt att de flesta eleverna har relativt kort resväg till skolorna. Eleverna har därmed god tillgång till utbildning. Elever med funktionsnedsättningar kan tas emot på Ramsjö skola. Vittinge skola är byggd i flera våningar och med relativt små utrymmen, vilket försvårar för en elev med rörelsehinder. Elever med andra funktionsnedsättningar kan däremot tas emot.

Elevers val utförs i Vittinge skola såsom "Elevkul" och erbjuds två dagar per termin, då eleverna kan välja mellan fyra olika aktiviteter såsom besök på badhuset i Sala eller Bror Hjortmuséet. Undervisningen bedöms till sitt innehåll och sin inriktning inte vara helt förenlig med målen i de kursplaner som gäller för de ämnen som utgör elevers val. Elevers val förekommer inte alls i Ramsjö skola. Enligt skollagen skall ett allsidigt urval av ämnen erbjudas eleverna och beslut om elevers val skall fattas av styrelsen för utbildningen. Skolorna och kommunen måste vidta åtgärder så att elevers val utförs i enlighet med författningarna.

I Ramsjö och Vittinge skolor har fem elever som är berättigade till modersmålsundervisning och svenska som andraspråk erbjudits sådan undervisning. De har dock valt att inte delta.

Sammanfattningsvis bedömer utbildningsinspektörerna att tillgången till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning är god, förutom avseende elevers val. Kommunen skall vidta åtgärder så att elevers val utformas i enlighet med grundskoleförordningens bestämmelser.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Personalunderlaget för grundskolan i Ramsjö skola består av 4,5 heltidstjänster, vilket motsvarar 7,5 lärartjänster per 100 elever. Personalunderlaget för grundskolan i Vittinge skola består av 3,5 heltidstjänster, vilket motsvarar 7,7 lärartjänster per 100 elever. På Vittinge skola samarbetar all personal, från fritidshem, förskoleklass och grundskola, varför antalet pedagoger egentligen är högre i skolan. Därutöver tillkommer tjänster som assistent riktade till vissa barn på skolorna. Vidare finns en heltidstjänst som speciallärare, vilken Ramsjö och Vittinge skolor delar med 50 procent vardera.

I stort sett all personal i Ramsjö och Vittinge skolor har utbildning för den undervisning man i huvudsak bedriver, med undantag av fritidshemmet i Ramsjö skola, där endast en har utbildning som är adekvat för verksamheten. På skolorna finns en blandning av personal som arbetat länge där och relativt nyanställd och nyutbildad personal.

I Ramsjö skola finns det ingen egentlig fortbildningsplan, men biträdande rektor uppger att fortbildningen utgår från såväl individuella önskemål som skolans behov. Det finns en pott på 8 000 kr för hela personalgruppen på skolan, som får disponeras av personalen själv. I övrigt finns anslag för olika satsningar, t.ex. terminsupptakter, studiedagar, teamledarutbildningar m.m. Personalen är i huvudsak nöjd med den fortbildning man får.

I Vittinge skola deltar all personal i ett EU-projekt, Växtkraft Mål 3, som innebär en kartläggning av fortbildningsbehov och kompetensutveckling i arbetslaget och som därefter erbjuder personalen den fortbildning som behövs. Det är en relativt generös satsning på kompetensutveckling och personalen är mycket nöjd med att få delta.

Biträdande rektor och personalen på båda skolorna uppger att de är nöjda med de läromedel och den utrustning som finns för utbildningen. Läroböckerna är i relativt gott skick. Personalen anger att de läromedel som finns i matematik blir väldigt styrande för undervisningen och att det är svårt att byta läroböcker, eftersom de bygger på en fortsättning i nästa årskurs.

Personal, elever och föräldrar uppger samstämmigt att de är nöjda med lokalerna i Vittinge skola. Skolan är en äldre träbyggnad från 1932 och byggd i två våningar. Lokalerna är något trånga och ibland inte helt ändamålsenliga för t.ex. grupparbete, men både personal och elever trivs mycket bra. Det uppges i intervjuerna att belysningen på skolgården är ett problem, eftersom den är för svag och det kan innebära att tillsynen av eleverna inte blir tillräcklig. Skolverkets inspektörer bedömer att lokalerna är ändamålsenliga och med en skolgård som lockar till utevistelse.

I Ramsjö skola går uppfattningarna isär bland personal, elever och föräldrar om vad som är bra och ändamålsenliga lokaler. Några uppger i intervjuerna att de är nöjda med lokalerna, andra är det inte alls. Personalen är heller inte nöjd med den omdisposition av lokalerna som skedde för en tid sedan och tycker att det blivit för trångt i grundskolelokalerna. Skolan är byggd 1965 och tillbyggd 1993. År 2002 renoverades byggnaderna och det finns också ett antal paviljonger uppställda på skolan. Eleverna framför att skolgården är "jätte-tråkig" och att det saknas lekredskap, vilket även föräldrar och personal instämmer i. Föräldrarna oroar sig för den ishockeyrink som finns intill skolan och som är nedskräpad

och där det finns sönderslagna flaskor och annat som kan vara till fara för eleverna. Skolverkets inspektörer konstaterar att klassrummen är rymliga och lämpliga för undervisning, men att det i övrigt är något trångt i korridorer och samlingsutrymmen. Skolan bör kontrollera skolgården och utrymmen där eleverna får vistas på rasterna så att de inte utgör någon risk för eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolverkets inspektörer att resurserna som helhet för skolorna är av tillräcklig omfattning. Enligt inspektörerna har personalen i huvudsak den utbildning som krävs för uppdraget och de deltar i kompetensutveckling. På Ramsjö skolas fritidshem har personalen vid inspektions-tillfället inte tillräcklig utbildning för uppdraget, vilket skall åtgärdas av skolan. Läromedel och utrustning har god kvalitet. Lokalerna i Vittinge skola är av god kvalitet, medan lokalerna på Ramsjö skola får anses vara av godtagbar kvalitet.

Morgongåva förskola

Morgongåva förskola består av tre avdelningar med 17-20 barn på varje avdelning. Barnen är uppdelade i s.k. syskongrupper med blandad ålder. Förskolan har öppet kl. 06-18, men kan hålla öppet ytterligare någon tid om det skulle finnas behov.

Personalen på förskolan anser att barnen utvecklas och lär sig mycket under sin tid på förskolan. Att så är fallet framgår genom att studera den motoriska utvecklingen hos barnen och hur de hanterar sociala situationer som lunch och lek. Personalen uppger att de lägger vikt vid att varje barn skall bli ”sett” och uppmärksammat under dagen. De dagliga samlingarna lägger grunden till ett demokratiskt förhållningssätt, där barnen bl.a. får lära sig att majoritetsbeslut gäller. Barnen har ett visst inflytande över sin verksamhet genom samtal och dialog med personalen. De får fritt välja lekar och aktiviteter under dagen inom rimliga gränser.

Minst en dag per vecka gör personalen och barnen utflykter till skogen, där barnen dels får leka fritt, dels får lära sig om naturen. Sagor och sång- och rimlekar är ett annat viktigt inslag i verksamheten. Ett exempel på det pedagogiska arbetet är de temapåsar personalen sammanställt, där varje påse har ett innehåll som kretsar kring ett visst ämne som höst, jul m.m och som barnen får associera kring.

Både personal och föräldrar uppger att förskolan är en trygg miljö och att barnen trivs där. Föräldrarna är mycket nöjda med personalens insatser. Utbildningsinspektörerna bedömer att den pedagogiska verksamheten för barnen är varierad och ger utrymme för barnens egna önskemål i lekar och aktiviteter.

På varje avdelning finns en teamledare som har ett extra ansvar när det gäller administrativa rutiner, såsom vikarieanskaffning, inköp osv. Tanken är att teamledaren också skall ha ett något större ansvar för att driva pedagogiska frågor, men så är ännu inte fallet. Personalen uppfattar inte att den har en fungerande pedagogisk ledning, då biträdande rektor har svårt att hinna med verksamheten på förskolan. Biträdande rektor anser sig inte heller ännu fungera som pedagogisk ledare eftersom förskoleverksamheten är ett nytt område för honom. Biträdande rektor besöker förskolan en gång per vecka samt försöker delta i personalmöte varannan vecka.

Personalen går igenom barnens utveckling som en grund för föräldrasamtalen. Dessa hålls en gång per termin. Personalen samlar också material som barnen framställt samt fotografier och annat som kan visa barnens utveckling från år till år. Personalen använder sig inte av något annat särskilt system för att dokumentera barnens utveckling. I inspektionen har framkommit att kommunen utarbetat ett dokumentationsunderlag, den s.k. Solen, men detta används inte på förskolan.

Personalen uppger att de tidigt identifierar barn som är i behov av särskilt stöd och att dessa barn också får det stöd de behöver.

Föräldrasamverkan sker, förutom via utvecklingssamtal, genom de dagliga kontakter som uppstår vid hämtning och lämning av barnen samt vid s.k. ”drop in-fika” minst två gånger per termin.

Morgongåva förskola har en arbetsplan som anger mål och metoder för verksamheten inom olika områden som samlingen, fri lek, utevistelser, språket m.m. Någon regelrätt utvärdering av målen sker inte. Personalen går terminsvis igenom den övergripande planering som gjorts för verksamheten för den tiden för att se vilka aktiviteter som genomförts och vad som bör ingå i planering för nästkommande termin.

Sammanfattningsvis bedömer Skolverkets inspektörer att verksamheten vid Morgongåva förskola håller god kvalitet, men att arbetet med att upprätta mål för verksamheten och utvärdera dessa bör utvecklas. Barnens utveckling och lärande bör dokumenteras, t.ex. genom den av kommunen beslutade dokumentationsmodellen Solen, så att barnens goda utveckling i verksamheten kan säkerställas. Vidare bedömer inspektörerna att det pedagogiska ledarskapet bör utvecklas, så att både den biträdande rektorn och personalen upplever att det finns en tydlig pedagogisk ledning för förskolan.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Ramsjö skola övergripande är av godtagbar kvalitet och i Vittinge skola samt Morgongåva förskola av god kvalitet. Inspektörerna vill särskilt framhålla det pedagogiska arbetet och den goda arbetsmiljön i Vittinge skola. I Ramsjö och Vittinge skolor finns ett gott elevvårdsarbete där behov av särskilda stödinsatser tidigt uppmärksammas. Personalen har i stort sett utbildning för den undervisning de bedriver och föräldrar och elever är till största delen mycket nöjda med personalens insatser i Vittinge och Ramsjö skola samt Morgongåva förskola.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- att i Vittinge skola utarbeta rutiner mot kränkande behandling och att ge elever och föräldrar möjlighet att delta i arbetet så att handlingsprogrammet är förankrat och känt på skolan,
- att förbättra rutinerna för tillsyn av barnen och introduktion av vikarier på Ramsjö fritidshem,
- att förbättra kontinuiteten bland personalen på fritidshemmet vid Ramsjö skola så att den pedagogiska verksamheten därmed kan förbättras,

- att i Ramsjö skola utveckla gemensamma förhållningssätt i syfte att säkerställa en likvärdig pedagogisk kvalitet i enlighet med läroplansmålen,
- att i båda skolorna utveckla arbetet med den lokala arbetsplanen,
- att utveckla kvalitetsredovisningen så att den till innehåll och funktion skall motsvara statens krav,
- att i båda skolorna förbättra informationen till personal och föräldrar om hur utbildningen styrs och leds i kommunen,
- att utveckla arbetet med att använda ett enhetligt dokumentationssystem för barnens utveckling och lärande på Morgongåva förskola,
- att utveckla arbetet med att upprätta mål och utvärdera dessa inom förskoleverksamheten samt
- att utveckla ledarskapet på Morgongåva förskola så att både personal och biträdande rektor upplever en tydlig pedagogisk ledning på förskolan.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Arbetet mot kränkande behandling vid Ramsjö skola brister, såväl avseende det förebyggande arbetet som när kränkningar uppstår. Det saknas rutiner mot kränkande behandling. Elever och föräldrar måste ges möjlighet att delta i arbetet så att handlingsprogrammet blir förankrat och känt på skolan (1 kap. 2 § skollagen, läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8).
- Utformningen av särskilt stöd utgår inte alltid från elevens behov (4 kap. 1 § skollagen (5 kap. grundskoleförordningen och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8).
- Rektor ges inte förutsättningar att fullgöra de funktioner som anges i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8 och 2 kap. 2 § skollagen.
- Rektor deltar inte i elevvårdskonferenser (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Beslut som fattas på delegation återrapporteras inte till den nämnd eller styrelse som utfärdat delegationen (6 kap. 35 § kommunallagen).
- Elevens val erbjuds inte alla elever, ej heller ett allsidigt urval av ämnen. Styrelsen för utbildningen fattar inte beslut om elevens val (2 kap.19 och 20 §§ grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2004-11-19	Stockholm

Gudrun Rendling
Hans-Olof Hanselid
Tomas Johansson